

TERI LEYSHMANIOZINING EPIDEMIOLOGIK XUSUSIYATLARI VA UNING OLDINI OLIH CHORA-TADBIRLARINI TAKOMILLASHTIRISH

Bakirov Asadullo Abdiqodirovich

SamDTU Epidemiologiya kafedrası, assistent o'qituvchisi

Annotatsiya: Maqolada teri leishmaniozining epidemiologik xususiyatlari va uning oldini olish usullari yoritilgan. Kasallikning tarqalishi gigiyena sharoitlarining pastligi bilan bog'liq bo'lib, uning oldini olish uchun vektor nazorati, shaxsiy himoya vositalari, tibbiy yordamni yaxshilash va axborot tarqatish chora-tadbirlari muhim sanaladi. Vaksina ishlab chiqish kasallik tarqalishini kamaytirishda istiqbolli yo'nalishdir.

Kalit so'zlar: teri leishmaniozi, epidemiologiya, profilaktika, vektor nazorati, shaxsiy himoya vositalari, vaksina, sanitariya.

Kirish

Teri leishmaniozi (cutaneus leishmaniasis) — tropik va subtropik mintaqalarda keng tarqalgan, Leishmaniya urug'iga mansub parazitlar tomonidan keltiriladigan infeksiyon kasallik bo'lib, terida yaralar paydo bo'lishi bilan tavsiflanadi. Ushbu kasallik asosan rivojlanayotgan davlatlarda, sanitariya-gigiyena sharoitlari past bo'lgan qishloq joylarida uchraydi. Teri leishmaniozining global tarqalishi va sog'liqni saqlash tizimiga yuklayotgan salmog'i uning epidemiologik xususiyatlarini chuqur o'rganish va kasallikning oldini olish chora-tadbirlarini takomillashtirish zarurligini ta'kidlaydi. Leishmanioz asosan insonlar va hayvonlar o'rtasida qon so'rib yashaydigan chumchuqlar orqali yuqadi. Ushbu vektorlar issiq va quruq iqlimli hududlarda faol bo'lib, kasallikning mavsumiy epidemiyalari kuzatiladi. Kasallikni yuqishi kambag'allik, noto'g'ri gigiyena va tibbiy yordamning cheklanganligi bilan bog'liq. Ayniqsa, janubiy Osiyo, Afrika va Lotin Amerikasi mamlakatlarida leishmanioz keng tarqalgan va ko'plab insonlarning salomatligiga jiddiy ta'sir ko'rsatmoqda. Tibbiyot sohasi rivojlanayotgan bo'lsa-da, teri leishmaniozini davolash va kasallikning oldini olish bo'yicha ko'plab qiyinchiliklar mavjud. Kasallikning og'ir asoratlari, davolash usullarining murakkabligi va uning keng tarqalganligi mutaxassislarni leishmaniozning oldini olishda samarali chora-tadbirlarni ishlab chiqishga undaydi. Ushbu maqolada teri leishmaniozining epidemiologik xususiyatlari, kasallik tarqalishi sabablarini tahlil qilish va samarali profilaktika choralari takomillashtirish masalalari yoritiladi.

Materiallar va usullar

Ushbu tadqiqotda teri leishmaniozining epidemiologik xususiyatlarini aniqlash va kasallikning oldini olish chora-tadbirlarini takomillashtirish bo'yicha mavjud ma'lumotlar tahlil qilindi. Ma'lumotlar quyidagi manbalar asosida yig'ildi:

Epidemiologik ma'lumotlar: Teri leishmaniozi tarqalgan hududlardagi sog'liqni saqlash idoralarining statistik hisobotlari o'rganildi. Ma'lumotlar kasallikning tarqalish tezligi, demografik ma'lumotlar (yosh, jins, yashash joyi) va kasallikning mavsumiy dinamikasini o'z ichiga oladi.

Literatura tahlili: Leishmaniozga oid ilmiy maqolalar, tadqiqot ishlari, Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti (JSST) va boshqa xalqaro sog'liqni saqlash tashkilotlarining hisobotlari ko'rib chiqildi. Asosiy e'tibor leishmanioz tarqalishi va profilaktik choralar haqidagi eng yangi tadqiqotlarga qaratildi.

So'rovnomalar va intervyular: Kasallik tarqalgan hududlarda yashovchi aholining hayot tarzi, gigiyenik odatlari, shaxsiy himoya vositalaridan foydalanish darajasi va ularning leishmanioz haqidagi xabardorlik darajasini aniqlash uchun so'rovnomalar o'tkazildi. Shuningdek, ushbu hududlarda faoliyat yuritayotgan tibbiyot xodimlari bilan intervyular o'tkazilib, leishmanioz diagnostikasi va davolashda uchraydigan muammolar haqida ma'lumot olindi.

Profilaktik choralarning samaradorligi: Kasallik tarqalgan hududlarda insektitsidlar bilan ishlov berish, chumchuqlarga qarshi kurashish va aholiga profilaktik ma'lumotlar yetkazish bo'yicha olib borilgan chora-tadbirlarning natijalari tahlil qilindi. Ushbu choralarning samaradorligi kasallikning yangi holatlari sonini kamaytirish ko'rsatkichlariga asoslanib baholandi.

Davolash usullari: Teri leishmanioziga qarshi davolash usullari, jumladan, kimyoterapiya, jarrohlik va mahalliy davo usullari tahlil qilindi. Davolash usullarining samaradorligi va ular bilan bog'liq asoratlar statistik ma'lumotlar yordamida baholandi.

Tadqiqot natijalari epidemiologik ko'rsatkichlarga asoslanib kasallikning oldini olish bo'yicha takomillashtirilgan strategiyalarni ishlab chiqishga yo'naltirilgan. Profilaktika choralari va davolash usullarining birgalikdagi tahlili leishmaniozning tarqalishini kamaytirish imkoniyatlarini baholashga yordam berdi.

Natijalar va muhokama

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, teri leishmaniozi asosan gigiyena sharoitlari past bo'lgan qishloq hududlarida keng tarqalgan. Epidemiologik tahlilga ko'ra, kasallik asosan 5 yoshdan 15 yoshgacha bo'lgan bolalar va yosh kattalar orasida keng tarqalgan. Ma'lumotlar shuni ko'rsatadiki, kasallikning yuqishi fasliy xususiyatga ega bo'lib, chumchuqlar faol bo'lgan issiq va nam mavsumlarda kasallik holatlari keskin oshadi. Ayniqsa, may-iyun oylarida leishmanioz bilan kasallanish darajasi yuqori bo'lganligi kuzatildi.

Profilaktik choralarning natijalarini baholash shuni ko'rsatdiki, insektitsidlar bilan ishlov berish va chumchuqlar nazoratini kuchaytirish bo'yicha amalga oshirilgan chora-tadbirlar kasallikning tarqalishini sezilarli darajada kamaytirgan. Masalan, chumchuqlarni yo'q qilish va ularning yashash joylarini nazorat qilish ishlari olib borilgan hududlarda yangi leishmanioz holatlarining kamayishi 25-30% ni tashkil etdi. Shaxsiy himoya vositalari, jumladan, chivinlardan himoya qiluvchi to'rlar va repellentlardan foydalanish ko'p hollarda kasallikning oldini olishda samarali bo'lgan.

Biroq, so'rovnomalar va intervyular natijasida aholining leishmanioz haqidagi xabardorlik darajasi past ekanligi aniqlandi. Aholi gigiyenik qoidalar va shaxsiy himoya vositalaridan foydalanish borasida yetarlicha ma'lumotga ega emasligi kasallikning keng tarqalishiga olib kelayotgan omillardan biri bo'lib qolmoqda. Shu bois, kasallik tarqalishining oldini olish uchun keng ko'lamli axborot va targ'ibot ishlari olib borilishi muhim ahamiyatga ega.

Davolash usullariga kelganda, mahalliy davo usullari (yaralarni tozalash va antiseptik vositalardan foydalanish) va kimyoterapiya (antimonial preparatlar) kasallikni davolashda asosiy usul sifatida qo'llaniladi. Biroq, ushbu davolash usullari murakkab va uzoq davom etadigan jarayon bo'lib, ba'zan asoratlar keltirib chiqarishi mumkin. Shuning uchun leishmaniozga qarshi samarali vaksina ishlab chiqishning zarurati katta bo'lib qolmoqda. Vaksinatsiya kasallikning tarqalishini oldini olishda eng samarali yo'nalishlardan biri sifatida tavsiya etiladi.

Umuman olganda, natijalar leishmaniozga qarshi profilaktika choralari va kasallikning oldini olish bo'yicha strategiyalarni takomillashtirish zarurligini ko'rsatdi. Vektor nazorati, axborot kampaniyalari va shaxsiy himoya vositalaridan foydalanishni kengaytirish leishmanioz tarqalishini kamaytirishda hal qiluvchi ahamiyatga ega. Shu bilan birga, yangi davolash usullari va vaksinatsiya tadqiqotlarini rivojlantirish kelajakda kasallik tarqalishini yanada kamaytirish imkonini beradi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, teri leishmaniozi global sog'liqni saqlash tizimi uchun muhim epidemiologik muammo hisoblanadi. Ushbu kasallikning keng tarqalishi asosan gigiyena va sanitariya sharoitlarining yetarli darajada emasligi, shuningdek, vektorlar nazoratining yetarli darajada olib borilmasligi bilan bog'liqdir. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, insektitsidlar qo'llash, chumchuqlarni yo'q qilish va axborot kampaniyalari kabi profilaktika choralari kasallikning oldini olishda samarali hisoblanadi. Shaxsiy himoya vositalaridan foydalanish va aholining xabardorligini oshirish choralari ham kasallikning tarqalishini kamaytirishda muhim ahamiyatga ega. Leishmaniozga qarshi samarali vaksina ishlab chiqish kasallikning tarqalishini oldini olish uchun istiqbolli yo'nalish bo'lib, vaksina tadqiqotlarini rivojlantirish zarurdir. Shu bilan birga, kasallikni davolash usullarini takomillashtirish va kasallikning asoratlarini kamaytirishga qaratilgan choralar tibbiy yordam tizimining sifatini

oshirishga hissa qo‘shadi. Kelgusida leyshmaniozga qarshi profilaktika va davolash usullarini takomillashtirish orqali uning tarqalishini sezilarli darajada kamaytirish mumkin bo‘ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Qodirovich B. D. Et al. VIRUSLI GEPATIT A NING OLDINI OLISH VA EPIDEMIOLOGIYASI //TADQIQOTLAR. UZ. – 2024. – T. 33. – №. 1. – C. 94-97.
2. Usmonovna V. M., Qodirovich B. D. SCIENTIFIC ANALYSIS OF VIOLENT INFECTIOUS DISEASES AND THEIR CONTROL //EUROPEAN JOURNAL OF MODERN MEDICINE AND PRACTICE. – 2023. – T. 3. – №. 9. – C. 149-153.
3. Qodirovich B. D. FIRST AID IN CASE OF ACCIDENTAL INJURY //TA'LIM VA RIVOJLANISH TAHLILI ONLAYN ILMIY JURNALI. – 2023. – T. 3. – №. 5. – C. 181-185.
4. Qodirovich B. D. General concept of the positive impact and criteria of the science of life activity safety on human life //Galaxy International Interdisciplinary Research Journal. – 2023. – T. 11. – №. 3. – C. 172-175.
5. Qodirovich B. D. HAYOT FAOLIYATI XAVFSIZLIGI FANINING INSON HAYOTIGA IJOBIY TA'SIRI VA MEZONLARI HAQIDA UMUMIY TUSHUNCHA. – 2023.
6. Qodirovich B. D. Forming a Culture of Life Activity Safety in General Secondary Education Institutions //Eurasian Research Bulletin. – 2023. – T. 17. – C. 1-3.
7. АГЕНТАМИ П. БАКТЕРИОЛОГИК ВОСИТАЛАР БИЛАН ЗАРАРЛАНГАН ЎЧОҚДА ЭПИДЕМИЯГА ҚАРШИ ЧОРА ТАДБИРЛАРНИ ТАШКИЛ ЭТИШ ХУҚУҚИЙ АСПЕКТЛАРИ //Биология. – 2022. – №. 3. – C. 136.
8. Muhamadievich N. A., Kodirvich B. D. Patriotic Education as one of the Components Of National Security. Eurasian Scientific Herald 6, 88-90. – 2022.
9. Қобилов, Н., Қаршибоев, Ж., & Худоёрова, М. (2024). САМАРҚАНД ВИЛОЯТИДА ПАРАЗИТАР КАСАЛЛИКЛАРНИНГ ТАРҚАЛИШИ ВА САБАБЛАРИНИ ЎРГАНИШ. *Ilm-fan va ta'lim*, 2(2 (17)).
10. Қобилов, Н., Қаршибоев, Ж., & Худоёрова, М. (2024). ВИРУСЛИ ГЕПАТИТ А КАСАЛЛИГИНИНГ ТАРҚАЛГАНЛИГИ ВА УНИНГ ЭПИДЕМИОЛОГИК ХУСУСИЯТЛАРИ. *Ilm-fan va ta'lim*, 2(2 (17)).
11. Kabilov, N., Hasanov, U., & Khakimov, A. (2023). STUDY OF THE SPREAD AND CAUSES OF PARASITIC DISEASES IN SAMARKAND REGION. *Talqin va tadqiqotlar*, 1(26).
12. Kabilov, N., & Hasanov, U. (2023). PREVALENCE OF VIRUS HEPATITIS A DISEASE AND ITS EPIDEMIOLOGY CHARACTERISTICS. *Interpretation and researches*, 1(8).
13. Kobilov, N., & Hasanov, U. (2023). EPIDEMIOLOGICAL ANALYSIS OF VIRUS HEPATITIS A IN SAMARKAND REGION. *Interpretation and researches*, 1(8).
14. Nuriddinovich, K. N., Mirkomolovich, M. S., & Otkirovna, F. K. (2024). Preventive Measures to Prevent HIV Infection in Pregnant Women. *AMALIY VA*

FUNDAMENTAL TADQIQOTLAR JURNALI| JOURNAL OF APPLIED AND FUNDAMENTAL RESEARCH, 3(5), 122-125.

15. Nuriddinovich, K. N. (2024). Epidemiological Analysis of Virus Hepatitis a in Samarkand Region. AMALIY VA FUNDAMENTAL TADQIQOTLAR JURNALI| JOURNAL OF APPLIED AND FUNDAMENTAL RESEARCH, 3(5), 116-118.
16. Nuriddinovich, K. N. (2024). Epidemiological Characteristics of the Spread of Hiv Infection Among the Population in Samarkand Region. SCIENTIFIC JOURNAL OF APPLIED AND MEDICAL SCIENCES, 3(5), 559-560.
17. Toxirovich M. T. MAMLAKATIMIZDA SANITARIYA-EPIDEMOLOGIK OSOYISHTALIK VA JAMOAT XAVFSIZLIGINI TA'MINLASH TO'G'RISIDA //Journal of new century innovations. – 2024. – T. 47. – №. 1. – С. 55-61.
18. Hikmatovich I. N., Temirovich E. R., Toxirovich M. T. Local Treatment of Patients with Genital Herpes. – 2023.
19. Муродқосимов С., Маматкулов Т. Т., Нуриддинович Қ. Н. САМАРҚАНД ВИЛОЯТИДА СИЛ КАСАЛЛИГИ АНИҚЛАНГАН ҲОЛАТЛАР БУЙИЧА ЭПИДЕМИОЛОГИК БАҲОЛАШ //GOLDEN BRAIN. – 2023. – Т. 1. – №. 12. – С. 172-177.
20. Saidolim M., Egamberdieyich M. A., Toxiroyich M. T. Epidemiological Assessment of OIH Infection Among the Samarkand Region's Leprous Population Groups //Central Asian Journal of Medical and Natural Science. – 2023. – Т. 4. – №. 2. – С. 115-119.
21. Axmedova M. T., Mamatqulov T., Umarova S. R. Modern Requirements in the Development of Conflict Culture of Future Medical Workers //Scholastic: Journal of Natural and Medical Education. – 2023. – Т. 2. – №. 2. – С. 282-285.
22. Murodkosimov, S., Temirovich, E. R., Egamberdievich, M. A., Toirovich, M. T., & Khudshidovna, S. U. (2022). PREVENTING HIV INFECTION IN PREGNANT WOMEN. World Bulletin of Public Health, 10, 143-145.
23. Saidolim M., Toxirovich M. T. PREVENTION OF HIV INFECTION AMONG HEALTHE //World Bulletin of Public Health. – 2023. – Т. 19. – С. 189-193.